

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Запороженко Анжеліка
Сергіївна

Створення українсько-турецької Стратегічної ради високого рівня й еволюція відносин між країнами

УДК 327(477+560)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-4.13>

Запороженко Анжеліка Сергіївна
аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили вул. 68 Десантників, 10, Миколаїв, Україна

«Стратегічності» на офіційному, державному рівні відносини між Україною та Туреччиною набули після створення Стратегічної ради високого рівня 25 січня 2011 року, коли країнами було підписано Спільну декларацію про її створення. Цим документом, окрім створення самої ради, відбулося й виведення партнерства країн на стратегічний рівень та визначено інституційний механізм реалізації стратегічного партнерства. Тож ми поставили перед собою задачу розглянути наповненість відносин між нашою країною та Туреччиною після створення Стратегічної Ради для того, аби з'ясувати, чи набули відносини глибини і чи вдосконалилися інструменти співпраці між країнами після 2011 року. Методологічною основою роботи виступають такі підходи теорії міжнародних відносин та геополітики, як цивілізаційний та системний, й такі загальнонаукові методи, як хронологічний, порівняльний, нормативно ціннісний. Здійснивши аналіз зустрічей, підписаних контрактів та міжнародних документів, хронологію подій, спираючись на зазначену методологію, доходимо висновку, що значущості, конкретизації та систематизації відносини набули тільки з середини строку перебування на посаді Петра Порошенка (кінця 2016 року). Окрім того, відмітимо, що в негативній площині розвиваються економічні українсько-турецькі відносини, адже загальний баланс «імпорт – експорт» – підвищився, проте експорт України до Туреччини значно знизився, що є вкрай негативним сигналом. Адже Туреччина є однією з небагатьох наших сусідів та й узагалі країн – торговельних партнерів, з якими ми маємо позитивне сальдо у торгівлі. Тож доходимо й другого висновку, що в економічному плані Туреччина почала отримувати більше, ніж Україна, що негативно відіб'ється на притоку валютних надходжень до України. Також, попри той факт, що Туреччина надає Україні підтримку у військово-оборонній сфері (обладнання, кредити, спільні навчання), створюються спільні підприємства з вироблення військової техніки, Україна не отримує підтримки у вигляді жорсткої позиції Туреччини проти Російської Федерації, яка є агресором щодо України. Відтак і надалі для Туреччини Російська Федерація, попри конфлікти та достатньо прохолодні відносини, з 2015 року залишається більш важливим партнером, ніж Україна.

Ключові слова: стратегічна рада високого рівня, Україна, Туреччина, співробітництво.

Вступ. Україна має 7 держав-сусідів сухопутних і всього одного сусіда суто морського – Туреччину. Відносини з Туреччиною Україна розвивала вкрай повільно, інтенсифікуватися вони почали після анексії Криму Російською Федерацією і початку військових дій на Сході України. Але з огляду на важливе транзитне положення обох на стику цивілізацій і континентів, рівень відносин між Україною і Туреччиною мав бути високим і набути стратегічного значення одразу після набуття незалежності Україною. Цього не відбулося, але на такий рівень співпраці Україна і Туреччина піднялися в 2011 році, після створення Стратегічної ради високого рівня між країнами. Наповненість і глибина співпраці навіть після створення цієї необхідної інституції особливо не змінилася аж до агресії Російської Федерації в бік України. Але й у цьому разі українська держава не одразу скористалася перевагами співробітництва з Туреччиною, а ближче до кінця 2016 року. Що ж до сприйняття Туреччиною України як партнера, то у 1998 році рівень двостороннього співробітництва між Україною та Туреччиною

було визначено як конструктивне партнерство, а в 2003 році – відносинам з Україною Туреччина надала статусу пріоритетних [11, с. 63]. На початку XXI століття Туреччина у зовнішній політиці почала спиратися на концепцію «стратегічної глибини», політики «нуль проблем із сусідами» і позиціонувати себе як провідну чорноморську державу, яка зацікавлена у взаємовигідному партнерстві з Україною [21; 22]. Тож на початку XXI століття, а особливо з 2011 року, відносини Туреччини з Україною отримали шанс набути стратегічно високого рівня.

Мета та завдання. Ми поставили перед собою мету дослідити еволюцію відносин між Україною та Туреччиною в політичній, військовій та економічній сферах після створення Стратегічної ради високого рівня 2011 року для того аби з'ясувати, чи відповідає заявлена «стратегічність» українсько-турецьких відносин їх справжньому змісту, і зробити припущення, чому відбувається саме так. Ми сформулювали такі завдання: проаналізувати ступінь наукової розробки теми, джерельну базу та сформулювати методологію дослідження;

зазначити, реалізація яких спільних інтересів засвідчила б стратегічний рівень українсько-турецьких відносин; проаналізувати еволюцію відносин між Україною та Туреччиною у заявлений період та вплив на неї створення Стратегічної ради; сформулювати висновки щодо реалізації можливостей створення Ради.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи виступають такі підходи теорії міжнародних відносин та геополітики, як цивілізаційний та системний підходи й такі загальнонаукові методи, як хронологічний, порівняльний, нормативно ціннісний. Вважаємо той факт, що обидві країни знаходяться на стику ісламської, православно-слов'янської та західної цивілізацій, значущим і таким, який варто враховувати під час дослідження українсько-турецьких відносин. Погоджуючись із тезою С. Хантінгтона, що Третя світова може відбутися на стику та внаслідок зіткнення цивілізацій або релігій, наголосимо, що її можна відсунути тільки плідним і виваженим співробітництвом країн, що розташовані на кордоні культурно-цивілізаційних блоків, в нашому разі України та Туреччини. Що ж до системності, то вона вбачається нами у тому, що, по-перше, двосторонні відносини між країнами будуються з огляду на інші напрями співробітництва обох, тобто в ракурсі двосторонніх відносин з іншими державами, інтереси з якими (наприклад, контакти Туреччини з РФ щодо постачання енергоресурсів) часто є важливішими, ніж співпраця з Україною. По-друге, відносини із Туреччиною реалізуються і в рамках багатостороннього формату, що також варто враховувати під час здійснення дослідження. Це, зокрема, спільний вступ до ЄС, забезпечення безпеки в регіоні Чорного моря, допомога Туреччини Україні у її прагненні до вступу до НАТО та інше. По-третє, відносини між Україною і Туреччиною є різногалузевими: економіка, соціальна сфера, культура, політика, транспортна сфера, інформаційна і так далі, але рівень розвитку відносин у цих сферах різний, що також привертає на себе увагу.

Результати. Джерельна база нашого дослідження розподіляється на кілька груп: інформація з сайту Міністерства закордонних справ України та посольства Туреччини в Україні, новинних порталів України та Туреччини (інтернет-видання «Українська правда» (Україна) та «Anadolu Ajansı» (Туреччина) та документальної бази України (закони, постанови). Щодо стану наукової розробки теми, то останнім часом дослідження теми розвитку відносин між Україною та Туреччиною трохи уповільнилася, але все ж таки мають певні набутки. Так, аналізу українсько-турецьких відносин в Чорноморському регіоні, як у багатосторонньому, так і у двосторонньому форматі, присвячені публікації М. Воротнюк, Т. Лахманюк, Аль-Азаві

Хайдер Аділ Кадіма, О. Воловича. Щодо основних трендів та спільності інтересів у відносинах між Україною та Туреччиною, то цьому присвячені дослідження А. Ауліна, Н. Крука, Ю.Кочербей. Питання незаконної міграції в правовій лощині українсько-турецьких відносин досліджував В. Негодченко, окремі аспекти торгово-економічної співпраці – О. Манолова, К. Маркевич, В. Редькіна, О. Сачук, І. Федун, політичні та військові аспекти співпраці – Н. Мхитарян, О. Щерба. Щодо російських дослідників, то більшість з них приділяють увагу відносинам Туреччини та України в контексті зовнішньої політики Туреччини і часто саме гуманітарним аспектам співпраці та проявам м'якої сили Туреччини в Європі (Є. Сафонкіна, З. Нутфуліна, Е. Мехдієв та інші). Щодо турецьких дослідників, то їх небагато, й ті, що висвітлюють українську політику Туреччини, здійснюють це побіжно, крізь призму турецьких регіональних інтересів в чорноморському басейні або турецько-російських відносин (Актюрк Шенер (Aktürk Sener) [30], Зафер Атеш (Zafer Ateş) [35], Ебру Кунт Акін (Ebru Kunt Akin) [23], Ільяс Кемалоглу (İlyas Kemaloglu) [28]). Власне, тільки Ільяс Кемалоглу розглядає безпосередньо різні аспекти відносин між Туреччиною та Україною. У своїй статті «Вразливий баланс у відносинах України та Туреччини» він відмітив, що «попри зростаючу співпрацю між Туреччиною, Україною та очевидну відсутність основних проблем, пов'язаних між двома країнами, якимось чином не вдається досягти бажаного рівня. Для цього є кілька причин. По-перше, періодичні кольорові революції, що відбуваються в Україні з 2004 року, через які країна не змогла досягти політичної стабільності; по-друге, відносини Туреччини та України залишаються в тіні відносин Туреччини та Росії» [28]. Ми, власне, не можемо не погодитися із цим, адже з огляду на на цивілізаційну різницю між нашими країнами, турки, як нація, що сповідує іслам, поважають силу, військову міць і не будуть покладатися на випадок або везіння у зовнішній політиці, тому Україна, як союзник, сусід та партнер, їм, власне, дуже потрібна, але сильна і стабільна, а не та, що переживає часті кризи, які як партнера роблять її уразливою і ненадійною.

Відтак джерельної бази достатньо для об'єктивного висвітлення теми, а аналіз стану наукової розробки теми доводить, що вплив створення Стратегічної ради високого рівня на еволюцію українсько-турецьких відносин ще не досліджували.

Визначивши в 2011 року стратегічний рівень відносин [17], Україна і Туреччина мали на меті реалізацію багатьох своїх інтересів. Зазначимо, що за визначенням Національного інституту стратегічних досліджень, «стратегічне партнерство – тип міждержавних відносин, побудований як послідовна система взаємодії держав в напрямі

реалізації спільних стратегічних завдань, інтересів та цілей... яка ґрунтується на визнанні спільних цінностей та/або бачення, високому рівні співробітництва у визначених сферах, обопільній зовнішньополітичній підтримці, зокрема в рамках міжнародних організацій, узгодженні позицій у кризових ситуаціях та під час вирішення міжнародних конфліктів». Власне, аби реалізувати відносини такого рівня, мають бути визначені головні напрями взаємодії, засоби і шляхи реалізації спільних цілей, продумана концепція відносин, етапи їх реалізації, нейтралізовані чинники, які суперечать цьому» [14]. Таке визначення дає нам зрозуміти, що або спільні цінності, або спільне бачення цілей дають можливість побудувати стратегічне партнерство. Отже, наголосимо, що спільних цінностей Україна та Туреччина мають не так вже й багато, а от спільне бачення цілей може бути реалізованим.

Від 1991 року Туреччина була для України найважливішим партнером на південному напрямі, спільно з яким варто було працювати над реалізацією стратегії перетворення регіону Чорного моря на зону миру, стабільності та безпеки, розвитку ОЧЕС, що передбачала створення зони вільної торгівлі і кооперації в Чорноморському регіоні. Через те, що Україна була не надто активна в цьому напрямі, а Російська Федерація діяла навипередки, то програли обидві країни – і Україна, і Туреччина. Так, Україна втратила Крим, зменшилася зона її впливу в Чорному морі, наявна обмеженість до вод Азовського моря. Туреччина ж своєю чергою почувається наразі менш захищеною, ніж до подій 2014 року. Відтак українсько-турецьке співробітництво в Чорноморському регіоні має ще більше підстав сьогодні, ніж будьколи. Тим більше, що безпека Чорного моря також пов'язана з енергетичною безпекою й енергонезалежністю Туреччини від російських енергоносіїв. Ю. Кочубей також зазначає, що сам регіон нашого перебування – «конфліктогенна зона нестабільності: Балкани (з Дунаєм) – Кавказ – Близький Схід; маємо кордони, які важко захищати, що потребує виваженого і серйозного ставлення до питань безпеки» [10, с. 63]. Відтак інтерес безпеки для обох є першим і важливим напрямом співпраці і полягає значною мірою в ефективному розв'язанні регіональних безпекових проблем, врегулюванні «заморожених» конфліктів, зацікавленості у створенні системи колективної безпеки в Чорноморському регіоні, що прямо пов'язано із нафтогазовими та транспортними проектами. Відповідно, із першого витікає другий напрям, що пов'язаний із співробітництвом в енергетичній сфері. Так, «Україна і Туреччина зацікавлені в позитивному розвитку країн Кавказу і Центральної Азії й для того, аби забезпечити свої потреби в енергоносіях і повною мірою використати свої можливості транзиторів нафти і газу на Захід» [10, с. 64]. Адже стратегічно

важливою й для України, й для Туреччини є диверсифікація джерел постачання нафти й газу. Також без обох країн не будуть працювати транспортні коридори з Центральної Азії та Кавказу в обхід РФ. За результатами дослідження Інституту світової політики в енергетичній сфері важливим також є отримання Україною від Туреччини дозволу на проходження танкерів зі скрапленим природним газом (СПГ) через Босфор та будівництво LNG-терміналу (з урахуванням результатів переговорів) та інтерконекторів [1]. Третій важливий стратегічний інтерес – це поглиблення економічного, торгівельно-інвестиційного співробітництва. Звичайно, можна говорити й про такі спільні інтереси, як взаємовивчення і дослідження культур, мов і історії, підтримка й захист прав кримськотатарської спільноти, розвиток туристичної сфери, однак дослідження реалізації перших трьох спільних інтересів (військове й безпекове співробітництво, в енергетичній сфері та економічній сферах), вистачить для презентації наповненості і глибини українсько-турецьких відносин після 2011 року.

Отже, відносини між Туреччиною та Україною набули статусу стратегічного партнерства із створенням Стратегічної ради високого рівня (СРВР) у 2011 році [29]. В рамках СРВР під співголовуванням турецького та українського Президентів було здійснено вісім засідань, останнє відбулося в Києві 3 лютого 2020 року [34]. Підготовку до проведення Стратегічної ради здійснює Група стратегічного планування (ГСП) під співголовуванням міністрів закордонних справ України та Турецької Республіки

Перше засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною і Турецькою Республікою відбулося 22 грудня 2011 року в Анкарі. За його результатами було зроблено заяву, в якій наголошувалося на бажанні сторін поглиблювати політичний діалог, сприяти активізації людських та бізнесових контактів, розвивати культурні зв'язки, спільними зусиллями зміцнювати стабільність у регіоні Чорного моря. Особливу увагу зосереджено на пріоритетних напрямках співробітництва, як-от: енергетика, транспорт, модернізація інфраструктури. Була підписана міжурядова «Угода про повітряне сполучення», «Угода про умови взаємних поїздок громадян», яка передбачала запровадження безвізового режиму для в'їзду, виїзду, прямування транзитом і перебування громадян однієї країни на території іншої і навпаки на підставі певних дійсних проїзних документів. Підписано міжурядову «Угоду про співробітництво в галузі карантину та захисту рослин», «Угоду про співробітництво в галузі рибного господарства», «Меморандум про взаєморозуміння» у погодженні списку проєктів, до яких застосовуються положення статті 2 «Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про технічне і фінансове

співробітництво від 14 листопада 2002 року», «Меморандум про взаєморозуміння між Державним агентством України з інвестицій і управління національними проектами та Агентством з підтримки і залучення інвестицій» при Прем'єр-міністрові Туреччини, «План дій щодо розвитку двосторонніх відносин між Україною та Турецькою Республікою на 2012–2013 роки», а також «Програму співпраці в галузі культури між урядами двох держав на 2012–2014 роки» [4].

Відтак перше Засідання Стратегічної ради виглядає масштабним з огляду на кількість підписаних документів, таким, що зачіпає багато сфер співробітництва, проте не передбачено поглиблення відносин у тих стратегічних напрямках, що ми зазначили у вступі. Тому це засідання більше схоже на спробу співпраці, ніж її поглиблення, адже сфери співробітництва та зміст оприлюднених документів, окрім зміцнення стабільності в регіоні Чорного моря, передбачають лише окремі формальні моменти.

Друге засідання, що відбулося 13 вересня 2012 року в Києві, підспівголовуванням прем'єр-міністра Реджепа Ердогана та Президента України Віктора Януковича. Було заявлено, що продовжуються переговори про угоду про вільну торгівлю, які були розпочаті наприкінці 2011 року. Ердоган у заяві відзначив бажання укласти таку угоду до кінця року, аби турецькі бізнесмени були більш залучені до економічного життя України та брали участь у великих проектах». Ердоган додав, що «Угода про спростування віз» почне діяти з 1 серпня 2012 року, а «Крим у відносинах між країнами виступає як міст» [26]. Окрім того, було підписано «Угоду про Правила перевезення вантажів у міжнародному прямому вантажному залізнично-поромному сполученні між портами України та портами Турецької Республіки, що мають залізничне сполучення» між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки та «Меморандум про взаєморозуміння щодо вдосконалення співробітництва між Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва та Організацією з питань розвитку та підтримки малого та середнього підприємництва Турецької Республіки (КОСГЕБ)» [31].

Друге засідання було відзначено тим, що Ердоган підкреслив кілька причин важливості співпраці між країнами, які просто змушують країни до активного і плідного співробітництва. Звертає увагу і той факт, що прем'єр-міністр Туреччини наполягав на пришвидшенні підготовки і підписання «Угоди про Зону вільної торгівлі». Склалося таке враження, що саме турецька сторона нас вмовляла на поглиблення політичних відносин та посилення економічної співпраці.

Наступне, третє засідання Стратегічної ради відбулося в Анкарі 9 жовтня 2013 року. 10 жов-

тня 2013 року таку подію висвітлила Кримська агенція новин, що й не дивно, адже Реджеп Ердоган майже в точності повторив свій слоган щодо Криму: «Кримські татари є містком дружби, що поєднує два народи», власне таку назву й отримала стаття в інтернет-виданні. Під час цієї зустрічі відбулося кілька важливих подій: була проведена спільна зустріч між «Туреччина Петроліум Корпорейшин» (ТРАО) та Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України», які домовилися про взаємний захист комерційних таємниць та конфіденційної інформації і підписали Меморандум про співробітництво між акціонерним товариством Туреччини (BOTAS) та Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України». Також були підписані «Меморандум про співробітництво у сфері конкурентної політики між Антимонопольним комітетом України та Турецьким конкурентним відомством», «Програма співпраці в сфері туризму на 2013–2015 роки», «Угода про співробітництво в галузі лісового господарства», «План дій Турецької республіки у розвитку двосторонніх відносин з Україною (2014–2015 рр.)». Було зроблено Спільну заяву про співробітництво у вугільній промисловості та енергетиці. Всі угоди і заяви здійснені і підписані відповідними міністерствами [27] (до речі, важливу угоду в галузі енергетики між двома країнами було укладено на початку 2011 року, тобто після створення Стратегічної ради високого рівня, але до проведення першого її засідання [12]) Важливим вбачається започаткування співпраці в галузі енергетики, адже саме реалізація цього стратегічного інтересу може позитивним чином вплинути на поглиблення відносин та посилити енергонезалежність обох країн від російських енергоресурсів.

У 2014 році, як, власне, і в 2019, засідання Стратегічної ради високого рівня не відбулися. Перший раз через політичну кризу, анексію Криму Російською Федерацією та початок військових дій на Сході України, другий – через президентські та парламентські вибори. Відтак 2014 рік не позначився будь-якою активністю з боку України, що цілком логічно. Водночас внаслідок агресивних дій Російської Федерації щодо України Україна і Туреччина отримали кілька нових приводів для подальшої співпраці: підтримка Туреччиною України та засудження дій РФ, допомога татарам в анексованому Криму, поглиблення співпраці в енергетичній та військовій галузі, посилення оборонного напрямку у співпраці. Ще напередодні анексії Криму Міністр закордонних справ Туреччини Давутоглу 28 лютого – 1 березня 2014 року здійснив робочий візит до України, де заявив: «Туреччина готова сприяти зменшенню напруженості та врегулюванню проблем у Криму». Виступаючи на спільній прес-конференції зі своїм українським колегою, міністр закордонних справ Давутоглу заявив,

що Україна є стратегічним партнером і другом Туреччини, і наголосив, що територіальна цілісність і політична єдність України є основним принципом співробітництва. Торкаючись подій у Криму, міністр закордонних справ відмітив: «Ми спостереігаємо за останніми подіями, особливо в Криму, з занепокоєнням і максимальною увагою. Ми вважаємо, що всі проблеми в Криму повинні вирішуватися шляхом діалогу в рамках єдності України. Крим має бути центром добробуту, туризму та відносин між культурами, а не військовою напругою <...> Туреччина готова зробити свій внесок у зменшення напруги та врегулювання проблем у Криму». Далі він додав, що «консультувався щодо подій в Україні з численними колегами, та зазначив, що з метою зменшення напруги всі можливі дипломатичні зусилля повинні бути зроблені на міжнародних рівнях, таких як ООН, ОБСЄ, Європейська рада <...> Туреччина готова надати будь-яку підтримку для світлого майбутнього як України, так і Криму» [24]. Слова міністра не сприяли попередженню дій РФ в Криму, проте дали надію на подальшу співпрацю для можливого виправлення шкоди, заподіяної Україні російською стороною.

Четверте засідання Стратегічної ради, що відбулося в Києві 20 березня 2015 року, не позначилося особливими досягненнями. Так, Туреччина визнала незаконність дій РФ в Криму і підтримала територіальну цілісність України (власне, зробити по-іншому вона не могла: по-перше, то була б наче заява про можливість надання незалежності турецьким курдам; по-друге, як член НАТО та країна – кандидат на вступ до ЄС вона не могла визнати анексії та потурання найманцям на Сході України, бо це суперечить міжнародному праву), проте жодних важливих документів підписано не було. В той самий час турецька сторона змогла отримати те, що її цікавило. Так, прем'єр-міністр Туреччини зазначив, що фокусується на посиленні практичної сторони відносин. Сторони домовилися про те, що українська державна компанія Антонов буде виробляти для задоволення потреб Туреччини на основі нових технологій проєктування регіональні пасажирські літаки. Інші домовленості щодо авіації та космічних проєктів не були вирішені. В той же час обговорювалося спільне виробництво літальних двигунів, виробництво яких мало відбутися в рамках військово-технічного співробітництва» [33].

П'яте засідання від 9 березня 2016 року в Анкарі не позначилося кількістю підписаних Угод, але водночас була підписана стратегічно важлива угода для України – Меморандум про взаєморозуміння між Генеральним секретарем Ради національної безпеки (НБК) Туреччини Сайфуллахом Хаймюфтюоглу та першим заступником секретаря Ради національної безпеки та оборони України Олегом Гладковським. Після цього було підписано

договір про співпрацю між Агентством Анадоли (АА) та Агентством новин України (УКРІНФОРМ) [32]. Останній аспект є вартим уваги, оскільки в Туреччині через місяць було обмежено доступ до російського агентства Sputnik Turkiye, та був заборонений в'їзд в країну головному редактору сайту Турали Керимову. Заблокувала Туреччина доступ до сайту через погляди в публікаціях щодо подій в Сирії і щодо курдів, які суперечать офіційним позиціям турецького уряду. Відтак це сталося не заради підтримки України, але їй на користь, оскільки більшість російських ЗМІ події навколо України висвітлюють не об'єктивно.

Після п'ятого засідання протягом року помітним став значний прогрес відносин між Україною та Туреччиною, зокрема в галузі оборони, аерокосмічній галузі та в галузі енергетики. Також за друге півріччя 2016 року на 20% збільшилися турецькі інвестиції до України, а Туреччина стала п'ятим найбільшим торговим партнером для України та ввійшла в п'ятнадцятку найбільших інвесторів Україні [7]. Поглиблення співпраці в галузі спільної оборони та забезпечення безпеки в Чорному морі відбулося завдяки спільним українсько-турецьким навчанням військово-морських сил України. Протягом 2016 року вони відбулися двічі. Перший раз – напередодні п'ятого засідання, 7 березня 2016 року в Мармуровому морі, коли загін кораблів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у складі фрегата «Гетьман Сагайдачний», судна – розмагнічувача «Балта» і фрегата ВМС Турецької Республіки. В процесі навчань кораблі провели тактичне маневрування, тренування з протиповітряної оборони і організації зв'язку. Згідно з планом спільних дій ВМС ЗС України і ВМС Турецької Республіки передбачено проведення спільних базових тренувань, підготовка екіпажів українських кораблів в навчальному центрі підготовки надводних сил ВМС Турецької Республіки [5]. 7 квітня 2016 року були проведені другі навчання, участь у яких знову брав фрегат ВМС ЗС України «Гетьман Сагайдачний», фрегат і корвет ВМС Туреччини TCG "Salihreis" і TCG "Bartın" під назвою "PASSEX". Під час тренувань виконані завдання з передачі вантажів траверзним способом на ходу, тактичного маневрування в строях [6]. Звертаючи увагу на поступ України до НАТО, важливим виявляється той факт, що навчання проходили за стандартами НАТО.

Наголосимо, що такі навчання відбулися і в наступних роках (окрім 2017), зокрема 2018 та 2019 роках. І завжди з урахуванням стандартів НАТО.

2016 року також відновилися розмови щодо енергетичної сфери, але в багатосторонньому форматі. Так, з'явилася інформація, що Болгарія і Туреччина зацікавлені в закупівлі природного газу з Європейського Союзу і постачання його через

територію України. Так, у квітні відбулися перемовини із словаками та з Румунією про початок прокачування газу в бік України. Переговори були інтенсифіковані тим фактом, що в жовтні 2016 року в у зазначених країнах ЄС завершується термін контракту з «Газпромом» [2].

Засідання Стратегічної ради високого рівня, яке відбулося 9 жовтня 2017 року у Києві, стало шостим і вкрай плідним, таким, що ще більше поглибило співробітництво між країнами. Міністрами закордонних справ було підписано «План заходів щодо розвитку двосторонніх відносин між Турецькою Республікою та Україною», «Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво» було підписано між Українською та Турецькою дипломатичними академіями. Міністри економіки підписали «Угоду про взаємне сприяння та захист інвестицій», «Протокол між Урядом України і Урядом Турецької Республіки про внесення змін до Угоди між Урядом України і Урядом Турецької Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доход і майно», «Імплементативний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки щодо співробітництва в галузі географічної інформації», «Угоду між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про взаємне сприяння та захист інвестицій», «Протокол застосування географічної інформації», «План дій щодо розвитку двосторонніх відносин між Україною та Туреччиною на 2017–2019 рр». Також були підписані контракти між українськими та турецькими компаніями в оборонній сфері, зокрема «Угода про продаж тактичних систем радіо та внутрішнього зв'язку Aselsan» [20].

Сьоме засідання відбулося 3 листопада 2018 року у Стамбулі [25] в рік, коли тривало морське протистояння між Україною та Російською Федерацією у водах Азовського та Чорного морів, що закінчилося блокадою Керченської протоки останньою та захопленням українських суден та їх екіпажу. В результаті засідання була підписана спільна заява, що закріпила основні домовленості глав держав, досягнуті у ході засідання ради, та визначила пріоритетні завдання у ключових сферах українсько-турецьких відносин: безпековій, оборонній, економічній, торгівельній, освітній, науковій, культурній та туристичних сферах). Оскільки були прописані певні деталі та технічні моменти по виконанню домовленостей, документ можна вважати таким, що поглиблював стратегічне партнерство між Україною та Туреччиною й наповнював його конкретним змістом. Особливим досягненням можна вважати підписання «Меморандуму між Державним концерном «Укроборонпром» та Державним агентством з питань оборонної промисловості Турецької Республіки», який визначив умови виконання договірних зобов'язань між цими інституціями, зокрема, у контексті регу-

лювання порядку отримання банківських гарантій, необхідних для реалізації проєктів у сфері оборонної промисловості [19].

З іншого боку, Міністерство торгівлі Туреччини провело захисне розслідування щодо української металопродукції, яке закінчилося незастосуванням до українських підприємств обмежувальних заходів [15].

Як було раніше зазначено, засідання Стратегічної ради високого рівня в 2019 році не відбулося. В той же час сталося кілька подій, що були варті уваги. Так, В. Зеленський 7–8 серпня 2019 року в Туреччині зустрівся з Р. Ердоганом і Вселенським патріархом Варфоломієм [8], Україна передала Туреччині інформацію про 23 осіб, підозрюваних у тероризмі (запит на які раніше здійснила сама Турецька Республіка), а глава МВС Турецької республіки Сулейман Сойлу зазначив, що Туреччина готова співпрацювати разом з Україною в питаннях боротьби з тероризмом на всіх рівнях [18].

1 травня 2019 року була підписана угода в рамках 14-ї Міжнародної виставки оборонної промисловості IDEF-2019 в Стамбулі. Згідно з документом, спрямованим на забезпечення потреб Генштабу України, Києву мали надати термальні камери для протитанкових систем типу Dörtgöz-S і військову рацію виробництва компанії ASELSAN. Також Україна і Туреччина домовилися про постачання українських протитанкових керованих ракет «Конус» калібру 120 мм і дальністю 5 км розробки ДККБ «Луч» (Київ) для турецьких основних бойових танків Т-84 – 120 і Т-72 – 120. Не відповідає інтересам безпеки України той факт, що вона надає доступ до своїх військових технологій. Так, пресслужба ДП «Спецтехноекспорт» повідомила, що домовленості передбачають поетапну передачу технологій турецькій стороні і організацію виробництва українських 120-мм ПТКР, які відповідають стандартам НАТО, на потужностях у Туреччині [3].

Останнє, восьме засідання відбулося 3 лютого 2020 року у Києві. Це була третя зустріч Зеленського та Ердогана, якщо враховувати зустрічі в серпні та листопаді 2019 року. Як і інші, це засідання було плідним, та в результаті було укладено кілька важливих документів. Президенти обговорили питання агресії Росії в регіоні, питання розвитку інфраструктури і торгівлі. Також президенти розглянули можливість транспортування каспійського газу по газопроводу Танап до України. Було укладено «Угоду про фінансову допомогу українській армії» від Туреччини (200 млн турецьких лір (близько 36 мільйонів доларів) на турецькі товари військового та подвійного призначення [15]), «Угоду про взаємне визнання водійських посвідчень». Наступною темою стало «надання імпульсу» співпраці в авіаційній галузі, зокрема щодо будівництва і постачання літаків АН-178. Також Президент України доручив керівництву СБУ й надалі

розслідувати функціонування навчальних закладів, пов'язаних з організацією опозиційного проповідника Фетхуллага Гюлена, якого Анкара звинувачує в спробі перевороту 2016 року [9].

Висновки. Отже, відбулися 8 засідань Стратегічної ради високого рівня. Україну протягом 2010–2020 років представляли три президента: В. Янукович, П. Порошенко та В. Зеленський. Туреччину представляли прем'єр-міністр А. Давутоглу та Президент Реджеп Ердоган. Відмітимо, що під співголошенням В. Януковича, окрім створення самої Стратегічної ради, особливих просувань у відносинах не відбулося, очевидно це було пов'язано із проросійським курсом українського президента та небажанням диверсифікувати зовнішню політику України. А з погляду ставлення турецької сторони до подій в Україні та агресії РФ в Криму та на Сході України більш сприйнятливим у такій ситуації нам показався А. Давутоглу, який відвідав Україну в лютому 2014 р. Р. Ердоган активізує елементи співпраці, які є цікавими та важливими для його країни, вони здебільшого стосуються оборонного напрямку, зокрема співпраці з підприємствами оборонно-промислового комплексу України.

Щодо економічної сфери відносин між Туреччиною і Україною зазначимо, що попри купу прийнятих угод (зокрема і в рамках засідань Стратегічної ради), економічне співробітництво розвинулось і поглибилось, але Україна отримала негативні результати. Зокрема, йдеться про те, що загальний баланс економічних відносин значно зріс, і Президент Зеленський заявив про намір збільшити його до 10 млрд дол, але загалом Україна майже втратила своє позитивне сальдо відносин, яке зараз становить близько 200 млн дол. замість 2 млрд. Другий важливий аспект в реалізації стратегічності відносин в економічній сфері – це створення і дія Зони вільної торгівлі між Україною та Туреччиною, яка так і не створена на цей час.

Щодо енергетичної сфери, то відносини в ній так і залишились нереалізованими, і навіть більше – був побудований недружній щодо України газопровід «Турецький потік» в обхід території України. Тому ця сфера відносин вкрай нерозвинена і навіть близько не нагадує стратегічний рівень.

Військово-оборонна сфера, найбільш важлива для України, реалізована лише частково. По-перше, Туреччина підтримала цілісність і суверенність України і засудила анексію Криму, проте в той же час вона не обійняла жорстку позицію в цьому питанні і у перемовинах із РФ не підіймає питання неправової поведінки останньої на міжнародній арені. По-друге, безпека Чорного моря, з одного боку, забезпечується спільними навчаннями українсько-турецьких збройних сил, з іншого – Туреччина такі навчання проводить і з силами РФ, і до того ж Туреччина блокує спробу збільшити присутність ВМС НАТО в Чорному морі, хоча таку позицію

підтримує Румунія і Україна, адже Україна сама не в змозі конкурувати із військовою потугою РФ у Чорному морі, але могла б поклатися на більш міцного партнера – НАТО. І третє – щодо військових контрактів і кредитів, які лише частково відповідають інтересам України. Наприклад, останнє засідання Стратегічної ради, коли Туреччина надала нам допомогу 200 млн турецьких лір (близько 36 мільйонів доларів) саме на турецькі товари військового та подвійного призначення, або ж підписання угоди 1 травня 2019 року, за домовленостями якої передбачають поетапну передачу технології турецькій стороні і організацію виробництва українських 120-мм ПТКР, які відповідають стандартам НАТО, на потужностях в Туреччині. Власне, Україна могла б виробити цю техніку сама і продати, отримавши великі кошти за продукцію з доданою вартістю, а замість цього передає свої військові технології, що є неприпустимо для будь-якої держави, а тим більше тої, що знаходиться у стані неоголошеної війни.

Тож українсько-турецьке співробітництво після створення Стратегічної ради високого рівня дійсно активізувалося, були поглиблені економічні відносини і військово-політичні, в оборонній сфері, але укладені угоди, які, на нашу думку, більше відповідають інтересам Туреччини, ніж України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аудит зовнішньої політики: Україна-Туреччина. Інститут світової політики: вебсторінка. URL: <http://iwp.org.ua/publication/audyt-zovnishnoyi-polityku-ukrayina-turechchyna/>.
2. Болгария и Турция готовы покупать газ из Европы через Украину. *Украинская правда*, 2016. 17 марта. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2016/03/17/585649/>.
3. В Турции подписан оборонный контракт для нужд Украины. *Украинская правда*. 2019. 1 мая. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/05/1/7213989/>.
4. Вигуляр О. В Анкарі підписано низку українсько-турецьких документів. *Укрінформ*. Мультимедійна платформа іномовлення України. 2011. 22 грудня. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1287659-v_ankar_pdpisano_nizku_ukranksko_turetskih_dokumentv_1065798.html.
5. ВМС Украины и Турции провели общие учения в Мраморном море. *Украинская правда*. 2016. 8 марта. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2016/03/8/7101375/>.
6. ВМС Украины и Турции провели совместные учения в Черном море. *Украинская правда*. 2016. 7 апреля. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2016/04/7/7104679/>.
7. Экспорт-импорт товаров за країнами світу у 2016 році. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Зеленский с Эрдоганом обсудили усиление обороноспособности и мир на Донбассе. *Украинская правда*. 2019. 6 ноября. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/11/6/7231210/>.

9. Зеленский: «Говорили с Эрдоганом об агрессивной политике России». *Украинская правда*. 2020. 3 февраля. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/02/3/7239296/>.
10. Кочубей Ю. Спільність стратегічних інтересів. *Східний світ*. 2011. №1. С. 61–65.
11. Мавріна О.С. Стратегічне партнерство в зовнішньополітичній практиці Туреччини. *Сходознавство*. 2012. № 59. С. 48–81.
12. Меморандум про взаєморозуміння у галузі енергетики між Міністерством енергетики та вугільної промисловості України і Міністерством енергетики та природних ресурсів Турецької Республіки від 25.01.2011. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_075#Text
13. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України/з України: за країнами світу у розрізі видів економічної діяльності; видами економічної діяльності у розрізі країн світу (за періоди з початку року, щоквартально). *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
14. «Стратегічне партнерство України». Аналітична записка. *Офіційне інтернет-представництво Національного інституту стратегічних досліджень*. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/600/>.
15. Турция даст Украине 36 миллионов долларов военной помощи. *Украинская правда*. 2020. 3 февраля. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/02/3/7239311/>
16. Турция отказалась применять ограничительные меры к металлопродукции из Украины. *Украинская правда*. 2019. 7 мая. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/05/7/7214440/>
17. Указ Президента України. Питання Української частини Стратегічної ради високого рівня між Україною і Турецькою Республікою від 9/2012, поточною редакцією 31.01.2020. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/2012#Text>
18. Украина передала Турции данные 23 человек, подозреваемых в терроризме. *Украинская правда*. 2019. 21 сентября URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/09/21/7226979/>
19. Українська делегація, очолювана Президентом Петром Порошенком, у Стамбулі підписала низку двосторонніх документів із турецької стороною. *Укрінформ*. *Мультимедійна платформа іномовлення України*. 2018. 3 листопада. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2572363-vizit-porosenka-u-tureccinu-aki-dokumenti-pidpisala-ukrainska-delegacia.html>
20. Ankara ve Kiev önemli anlaşmalara imza attı. *Kirim Haber Ajansı (QHA)*. 2017. 9 Ekim. URL: <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/ankara-ve-kiev-onemli-anlasmalara-imza-atti/160335/>
21. Davutoğlu A. Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007. *Insight Turkey*. Vol. 10. № 1. 2008. P. 77–96. URL: <http://file.setav.org/Files/Pdf/ahmet-davutoglu-turkeys-foreign-policy-vision-assessment-of-2007.pdf>.
22. Davutoğlu A. Turkey's Zero-Problems Foreign Policy. *Foreign Policy*. 2010. May 20. URL: <https://foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreign-policy/>.
23. Ebru Kunt Akin. The New Geopolitical Order in The BSEC Region. *Kaynaklar Yayınlar Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. URL: <http://www.mfa.gov.tr/the-new-geopolitical-order-in-the-bsec-region-tr.mfa>.
24. Foreign Minister Davutoğlu “Turkey is ready to contribute to decrease the tension and to settle the problems in Crimea” // Website of the Turkish Embassy in Ukraine. 2014. 28 February – 1 March. [Офіційна інтернет-сторінка Посольства Туреччини в Україні] URL: <http://www.mfa.gov.tr/foreign-minister-davutoglu-turkey-is-ready-to-contribute-to-decrease-the-tension-and-to-settle-the-problems-in-crimea-en.mfa#>.
25. Geylan Etem, Özdemir İsmail. “Türkiye-Ukrayna Stratejik Yüksek Düzeyli Konsey Toplantısı son derece verimli geçti”. *Anadolu Ajansı*. 2018. 3 Kasım. URL: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-ukrayna-stratejik-yuksek-duzeyli-konsey-toplantisi-son-derece-verimli-gecti/1302056>.
26. Karadeniz Havzasının İki Stratejik Ortağı, Kiev’de Buluştu. *Haberler.com*. 2012. 13 Eylül. URL: <https://www.haberler.com/karadeniz-havzasinin-iki-stratejik-ortagi-kiev-de-3936211-haberi/13.09.2012>.
27. “Kırım Tatarları iki ülke arasında bir dostluk köprüsüdür”. *Kirim Haber Ajansı (QHA)*. 2013. 10 Ekim. URL: <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/quot-kirim-tatarlari-iki-ulke-arasinda-bir-dostluk-koprusudur-quot/129688/>.
28. Kemalioğlu İlyas. Türkiye-Ukrayna ilişkilerinde hassas denge. *Anadolu Ajansı*. 2020. 05 Şubat. URL: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiye-ukrayna-iliskilerinde-hassas-denge-/1724963>.
29. Relations between Turkey and Ukraine // Website of the Ministry of Foreign Affairs of Turkey [Офіційна інтернет-сторінка МЗС Туреччини] URL: <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-ukraine.en.mfa>.
30. Sener Aktürk. Toward a Turkish-Russian Axis? Conflicts in Georgia, Syria, and Ukraine, and Cooperation over Nuclear Energy Journal. *Insight Turkey*. Volume 16. Issue 4. 2014. P. 13–22.
31. The second meeting of the Turkey – Ukraine Joint Strategic Planning Group was held in Ankara. Website of the Turkish Embassy in Ukraine [Офіційна інтернет-сторінка Посольства Туреччини в Україні] URL: <http://www.mfa.gov.tr/the-second-meeting-of-the-turkey-ukraine-joint-strategic-planning-group-was-held-in-ankara.en.mfa>.
32. Türkiye ile Ukrayna arasında 3 imza. Bursada Bugün. 2016. 9 Mart. URL: <http://www.bursadabugun.com/haber/turkiye-ile-ukrayna-arasinda-3-imza-660949.html>
33. Ukrayna, Türkiye için uçak üretecek. *Kirim Haber Ajansı (QHA)*. 2015. 20 Mart. URL: <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-turkiye-icin-ucak-uretecek/136632/>.
34. Ukrayna’da Son Durum ve İkili İlişkiler. // Website of the Turkish Embassy in Ukraine [Офіційна інтернет-сторінка Посольства Туреччини в Україні]. URL: http://www.mfa.gov.tr/ukrayna_da-son-durum-ve-ikili-iliskiler.tr.mfa.
35. Zafer Ateş. Doğu-Batı Enerji Koridoru: 2 Tamam 1. *Dışişleri Bakanlığı Yayınları Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. Sayı XXIII. URL: http://www.mfa.gov.tr/dogu-bati-enerji-koridoru_-2-tamam-1-eksik.tr.mfa.

REFERENCES:

1. Audyt zovnishn'oyi polityky: Ukrayina-Turechchyna [Foreign policy audit: Ukraine-Turkey] (2016) *Institute of World Politics*. URL: <http://iwp.org.ua/publication/audyt-zovnishnoyi-polityky-ukrayina-turechchyna/> [in Ukrainian].
2. Bolgariya i Turtsiya gotovy pokupat' gaz iz Yevropy cherez Ukrainu [Bulgaria and Turkey are ready to buy gas from Europe through Ukraine]. (2016) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2016/03/17/585649/> [in Russian].
3. V Turtsii podpisan oboronnyy kontrakt dlya nuzhd Ukrainy [Defense contract signed in Turkey for the needs of Ukraine] (2019). *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/05/1/7213989/> [in Russian].
4. Vyhulyar, O. (2011) V Ankarі pidpysano nyzku ukrajins'ko-turets'kykh dokumentiv. *Ukrinform*. Multimedia platform of foreign broadcasting of Ukraine. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1287659-v_ankar_pdpisano_nizku_ukrainsko_turetskih_dokumentiv_1065798.html [in Ukrainian].
5. VMS Ukrainy i Turtsii proveli obshchiye ucheniya v Mramornom more [Ukrainian and Turkish navies held joint exercises in the Sea of Marmara] (2016) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2016/03/8/7101375/> [in Russian].
6. VMS Ukrainy i Turtsii proveli sovmeštynnye ucheniya v Chernom more [Ukrainian and Turkish navies held joint exercises in the Black Sea] (2016) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2016/04/7/7104679/> [in Russian].
7. Eksport–import tovariv za krayinamy svitu u 2016 rotsi. [Export-import of goods by countries of the world in 2016] (2017). *State Statistics Service of Ukraine*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
8. Zelenskiy s Erdoganom obsudili usileniye oboronosposobnosti i mir na Donbasse [Zelensky and Erdogan discussed strengthening defense and peace in Donbas]. (2019) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/11/6/7231210/> [in Russian].
9. Zelenskiy: “Govorili s Erdoganom ob agressivnoy politike Rossii” [Zelensky: “We talked with Erdogan about Russia’s aggressive policy”] (2020) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/02/3/7239296/> [in Russian].
10. Kochubey, Yu. (2011) Spil'nist' stratehichnykh interesiv [Common strategic interests] *Eastern world*, no. 1, p. 61–65. [in Ukrainian]
11. Mavrina, O.S. (2012) Stratehichne partnerstvo v zovnishn'opolitychniy praktytsi Turechchyny [Strategic partnership in the foreign policy practice of Turkey] *Oriental Studies*, no. 59, p. 48–81 [in Ukrainian].
12. Memorandum pro vzayemorozuminnya u haluzi enerhetyky mizh Ministerstvom enerhetyky ta vuhil'noyi promyslovosti Ukrayiny i Ministerstvom enerhetyky ta pryrodnykh resursiv Turets'koyi Respubliki [Memorandum of Understanding in the field of energy between the Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine and the Ministry of Energy and Natural Resources of the Republic of Turkey] (2011) *Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_075#Text [in Ukrainian].
13. Pryami investytsiyi (aktsionernyy kapital) v ekonomitsi Ukrayiny/z Ukrayiny: za krayinamy svitu u rozrizi vydiv ekonomichnoyi diyal'nosti; vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti u rozrizi krayin svitu (za periody z pochatku roku, shchokvartal'no) [Direct investment (equity) in the economy of Ukraine / from Ukraine: by country in terms of economic activity; types of economic activity in terms of countries (for periods from the beginning of the year, quarterly)] *State Statistics Service of Ukraine*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
14. “Stratehichne partnerstvo Ukrayiny”. Analychna zapyska [«Strategic Partnership of Ukraine». Analytical note.] *Official online office of the National Institute for Strategic Studies*. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/600/> [in Ukrainian].
15. Turtsiya dast Ukraine 36 millionov dollarov voyennoy pomoshchi [Turkey will give Ukraine \$ 36 million in military aid] (2020) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/02/3/7239311/> [in Russian].
16. Turtsiya otkazalas' primenyat' ogranichitel'nyye mery k metalloproduktzii iz Ukrainy [Turkey refused to apply restrictive measures to metal products from Ukraine] (2019) *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/05/7/7214440/> [in Russian].
17. Ukaz Prezydenta Ukrayiny. Pytannya Ukrayins'koyi chastyny Stratehichnoyi rady vysokoho rivnya mizh Ukrayinoyu i Turets'koyu Respublikoyu. [Decree of the President of Ukraine. Issues of the Ukrainian part of the High-Level Strategic Council between Ukraine and the Republic of Turkey.] (2012) *Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/2012#Text> [in Ukrainian].
18. Ukraina peredala Turtsii dannyye 23 chelovek, podozrevayemykh v terrorizme [Ukraine has transferred the data of 23 people suspected of terrorism to Turkey] (2019). *Ukrainian truth*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/09/21/7226979/> [in Russian].
19. Ukrayins'ka delehatsiya, ocholyuvana Prezydentom Petrom Poroshenkom, u Stambuli pidpysala nyzku dvostoronnikh dokumentiv iz turets'koyi storonoyu [The Ukrainian delegation, led by President Petro Poroshenko, signed a number of bilateral documents with the Turkish side in Istanbul] (2018). *Ukrinform*. Multimedia platform of foreign broadcasting of Ukraine. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2572363-vizit-porosenka-u-tureccinu-aki-dokumenti-pidpisala-ukrainska-delegacia.html> [in Ukrainian].
20. Ankara ve Kiev önemli anlaşmalara imza attı (2017). *Kirim Haber Ajansı (QHA)*. URL: <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/ankara-ve-kiev-onemli-anlasmalara-imza-atti/160335/> [in Turkish].
21. Davutoğlu, A. (2018) Turkey’s Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007. *Insight Turkey*, vol. 10, no. 1, p. 77–96. URL: <http://file.setav.org/Files/Pdf/ahmet-davutoglu-turkeys-foreign-policy-vision-an-assessment-of-2007.pdf> [in English].
22. Davutoğlu, A. (2010) Turkey's Zero-Problems Foreign Policy. *Foreign Policy*. URL: <https://foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreign-policy/> [in English].

23. Ebru, K. A. The New Geopolitical Order in The BSEC Region. *Kaynaklar Yayınlar Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. URL: <http://www.mfa.gov.tr/the-new-geopolitical-order-in-the-bsec-region-.tr.mfa> [in English].

24. Foreign Minister Davutoğlu “Turkey is ready to contribute to decrease the tension and to settle the problems in Crimea” (2014). *Website of the Turkish Embassy in Ukraine*. URL: <http://www.mfa.gov.tr/foreign-minister-davutoglu-turkey-is-ready-to-contribute-to-decrease-the-tension-and-to-settle-the-problems-in-crimea.en.mfa#> [in English].

25. Geylan, E., Özdemir, İ. (2018) “Türkiye-Ukrayna Stratejik Yüksek Düzeyli Konsey Toplantısı son derece verimli geçti”. *Anadolu Ajansı*. URL: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-ukrayna-stratejik-yuksek-duzeyli-konsey-toplantisi-son-derece-verimli-gecti/1302056> [in Turkish].

26. Karadeniz Havzasının İki Stratejik Ortağı, Kiev’de Buluştu (2012). *Haberler.com*. URL: <https://www.haberler.com/karadeniz-havzasinin-iki-stratejik-ortagi-kiev-de-3936211-haberi/13.09.2012> [in Turkish].

27. “Kırım Tatarları iki ülke arasında bir dostluk köprüsüdür” (2013). *Kirim Haber Ajansı (QHA)*. URL: <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/quot-kirim-tatarlari-iki-ulke-arasinda-bir-dostluk-koprusudur-quot/129688/> [in Turkish].

28. Kemaloğlu, İ. Türkiye-Ukrayna ilişkilerinde hassas denge. (2020). *Anadolu Ajansı*. URL: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiye-ukrayna-iliskilerinde-hassas-denge-/1724963> [in Turkish].

29. Relations between Turkey and Ukraine. *Website of the Ministry of Foreign Affairs of Turkey*. URL: <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-ukraine.en.mfa> [in English].

30. Sener, A. (2014) Toward a Turkish-Russian Axis? Conflicts in Georgia, Syria, and Ukraine, and Cooperation over Nuclear Energy Journal. *Insight Turkey*, vol. 16, issue 4, p. 13–22 [in English].

31. The second meeting of the Turkey – Ukraine Joint Strategic Planning Group was held in Ankara. (2012). *Website of the Turkish Embassy in Ukraine*. URL: <http://www.mfa.gov.tr/the-second-meeting-of-the-turkey-ukraine-joint-strategic-planning-group-was-held-in-ankara.en.mfa> [in English].

32. Türkiye ile Ukrayna arasında 3 imza (2016). *Bursada Bugün*. URL: <http://www.bursadabugun.com/haber/turkiye-ile-ukrayna-arasinda-3-imza-660949.html> [in Turkish].

33. Ukrayna, Türkiye için uçak üretecek. (2015). *Kirim Haber Ajansı (QHA)*. URL: <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-turkiye-icin-ucak-uretecek/136632/> [in Turkish].

34. Ukrayna’da Son Durum ve İkili İlişkiler. *Website of the Turkish Embassy in Ukraine* URL: http://www.mfa.gov.tr/ukrayna_da-son-durum-ve-ikili-iliskiler.tr.mfa [in Turkish].

35. Zafer, A. (2006) Doğu-Batı Enerji Koridoru: 2 Tamam 1. *Dışişleri Bakanlığı Yayınları Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. Sayı XXIII URL: http://www.mfa.gov.tr/dogu-bati-enerji-koridoru_-2-tamam-1-eksik.tr.mfa [in Turkish].

Establishment of the Ukrainian-Turkish High level strategic council and the evolution of relations between countries

Zaporozhchenko Anzhelika Serhiivna

Postgraduate Student
at the Department of International
Relations and Foreign Policy
Petro Mohyla Black Sea
National University
68 Desantnykiv str., 10, Mykolaiv, Ukraine

At the official, state level, relations between Ukraine and Turkey became “strategic” after the establishment of the High-Level Strategic Council on January 25, 2011, when the countries signed a Joint Declaration on its establishment. This document, in addition to the creation of the council itself, brought the partnership to a strategic level and defined the institutional mechanism for implementing the strategic partnership. Therefore, we set the task of reviewing the modalities of relations between our country and Turkey after the establishment of the Strategic Council in order to find out whether the relations have gained depth and whether the instruments of cooperation between the countries have improved since 2011. The methodological basis of the work are such approaches to the theory of international relations and geopolitics as civilizational and systemic approaches and such general scientific methods as chronological, comparative and normative methods. After analyzing the meetings, signed contracts and international documents, chronology of events, based on this methodology, we conclude that the relationship acquired concretization and systematization only starting from the middle of Petro Poroshenko’s term (end of 2016). In addition, we note that Ukrainian-Turkish economic relations are developing in a negative light, as the overall balance of imports and exports has increased, but Ukraine’s exports to Turkey have decreased significantly, which is an extremely negative signal. After all, Turkey is one of our few neighbours with which we have a positive trade balance. Therefore, we come to the second conclusion that in economic terms, Turkey has begun to receive more than Ukraine, which will negatively affect the inflow of foreign exchange earnings to Ukraine. Third, despite the fact that Turkey provides significant military support to Ukraine (equipment, loans, joint projects of manufacturing military equipment) Ukraine does not receive support of Turkey in the political arena against the Russian Federation country-aggressor in Russia-Ukraine conflict. Therefore, the Russian Federation, despite the conflicts and rather cool relations since 2015, remains a more important partner for Turkey than Ukraine.

Key words: High-Level Strategic Council, Ukraine, Turkey, cooperation.